

דף ז

'אמר רבי יוחנן כסבורין אנו לומר הראיון אין לו שיעור למעלה אבל יש לו שיעור למטה... מאי הראיון, רבי יוחנן אמר: ראיית פנים בעזרה...'. פירוש, מלבד ענין השיעור בדמי קרבן ראייה, יש משמעות נוספת ל'ראיון' [מדלל תנן 'הראיה'] – ההיראות בעזרה, היראות פנים או היראות בקרבן, וגם לזה אין שיעור (עפ"י מהרש"א בבאור דברי רש"י. וע' בחדושי הנצי"ב).

'אמר ליה: בעיקר הרגל'. יש מי שכתב שמדברי רש"י משמע שבכל פעם ופעם שיבוא ביום טוב ראשון – חייב בקרבן. ואולם ברבנו חננאל וברמב"ם משמע ש'עיקר הרגל' היינו ביאתו פעם ראשונה לעזרה. ואין חילוק בין יום טוב ראשון לשאר הימים (עפ"י אפיקי ים ח"א ב. והנצי"ב נקט לעיקר [עפ"י הרמב"ם] כפי הצד האחרון, וכן דעת הגרי"ד זינצהיים בספרו יד דוד, והגרי"פ פערלא [בהגהותיו למנחת חינוך תפס]. ואילו הטורי-אבן נקט כצד הראשון, וכן כתב בשפת אמת שפשט הדברים מורה שחייב בכל פעם ופעם שבא ביום טוב ראשון, אלא שמשמעות לשון הרמב"ם אינה מורה כן. ובזבח תודה נסתפק בדבר).

'איתיביה ריש לקיש לרבי יוחנן ולא יראו פני ריקם – אמר ליה: בעיקר הרגל. איתיביה ולא יראו פני ריקם בזבחים... וכן בדין שלא יהא שולחנך מלא ושולחן רבך ריקם – אמר ליה: בעיקר הרגל'. תוספת הקושיא מהברייתא השניה, מכך שנאמר שם סברא 'שלא יהא שולחנך מלא...'. – ואם כן מסתבר שבכל ראיות שנראה בעזרה צריך להביא.

איתיביה, רבי יוסי בר' יהודה אומר... ואין נראין ריקנים משום שנאמר ולא יראו פני ריקם... – נראה שמשמע למקשה שהברייתא באה להשמיענו 'אין נראין ריקנים' – כלל, בכל ימות הרגל [שאם לא כן מה באה ללמדנו]. ותירץ, לא כדבריך אלא בעיקר הרגל מדובר, [ובאה ללמדנו כדלהלן]. (אך הגרעק"א ז"ל נתקשה בזה).

'ואין נראים ריקנים משום שנאמר ולא יראו פני ריקם'. יש לעיין מה באה הברייתא ללמדנו על המפורש בכתוב. ואם היינו מפרשים שביום טוב ראשון חייב בקרבן בכל פעם ופעם שבא, יש לפרש שזוהי כוונת הברייתא (וכן פירש השפת-אמת). ואולם מדברי הרמב"ם אין נראה כן. ונראה שמכאן מקור לשיטתו (ריש הלכות חגיגה) שהבא לעזרה ולא הביא קרבן, לא קיים מצות ראייה כלל. וזהו 'אין נראים ריקנים' – כלומר אין זו ראייה האמורה בתורה (עפ"י חדושי הנצי"ב. ע"ש בבאור הילפותא).

ובטורי אבן פירש שמשמיענו שגם כשאי אפשר לו להביא קרבן, אין אומרים 'בוא עשה וידחה לא-תעשה וייראה ללא קרבן'. (ונקט בפירושו שיש 'עשה' גם ללא קרבן, ודלא כהרמב"ם שאינו מקיים המצוה ללא קרבן. וע' גם בדבריו בראש המסכת. והנצי"ב הקשה על דברי הטו"א וסייע לשיטת הרמב"ם. ובספר אפיקי ים [ח"א סו"י ב] נסתפק לפרש כוונת הרמב"ם משום מצוה הבאה בעבירה. וע"ע בענין זה במנחת חינוך [תפס, ב] ובמובא לעיל ד).

לכאורה יש מקום לפרש שבא להשמיענו שגם אם שלח קרבן ביד אחר קודם שנראה בעזרה לא יבוא ריקם, ואינו יוצא ידי חובתו במה ששלח. ואולם המנחת-חינוך [תפס, א] נקט מסברא שיצא ידי חובה באופן זה. אכן הגאון האדר"ת [בהגהות זהב שבא על תוס' רשב"א לפסחים פ.] תמה על דבריו מדברי הירושלמי שאין משלחים עולת ראייה. ושפיר יש לומר שהמקור הוא מכאן, לפי שאין נראים ריקנים. וע' גם באפיקי ים [ח"א ב] שכתב לומר שלא חל חיוב קרבן קודם שנראה [ומכל מקום יש לומר שאם נראה ריקן ואחר כך שלח קרבן – יצא ידי חובת ראייה, הגם שעבר איסור כשנראה ריקם].

דבי יוחנן דאמר ראיית פנים בעזרה, ראיית פנים הוא דאין לה שיעור הא לקרבן יש לה שיעור'. ואף על פי שעולה ושלמים באים נדבה, אין נתפשת בהם קדושת ראייה וחגיגה, ואם הקדיש לשם חובה שאינו חייב, לא נתפש כלל בקדושה [ודוקא כשכבר פסק להקריב קרבנותיו אבל כל שלא פסק מקריב והולך בשביל ראייה ראשונה. ע' להלן ח:]. (עפ"י חז"א קכט).

(ע"ב) 'אמר ליה אביי פשיטא, הי מינייהו משוית להו פושעים והי מינייהו משוית להו זריזין...'. ולומר שהכתוב בא לומר שאף בדיעבד אם עלו לחצאים לא קיימו מצות ראייה – זה לא מסתבר כלל. (וע' בשפת אמת שנתקשה בזה).

'**ישראל יוצאין ידי חובתן בנדריים ונדבות'** ואף על פי שנדר להביא קרבן, יוצא ידי חובת נדרו כשמביא שלמי שמחה, ואין אומרים כיון שאף בלא הנדר היה מחויב להביא שלמי שמחה, לא יצא בזה ידי נדרו. ומכאן שהנודר להתענות סכום ימים רצופים, ואירע בתוכם תענית חובה – עולים לו אותם הימים לנדרו [ואינו דומה לשני נדרים שאינו יוצא ידי חובתו בדבר אחד משום 'דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין'] (עפ"י שו"ת מהרי"ל קיח. וכן נפסק בשלחן ערוך או"ח תקסח, יא).

'**עולות נדרים ונדבות במועד באות ביום טוב אינן באות**'. אף על פי שיש בהם אכילת הדיוט ביום טוב, אך כיון שעיקר הקרבן בשביל גבוה ואילו הכהנים והבעלים משלחן גבוה הם זוכים – לא הותר ביום טוב (לכם – ולא לגבוה). וישנה דעה החולקת וסוברת שמותר, ולפיה עיקר שחיטתם גם כן לצורך הדיוט (עפ"י רש"י ותוס' ביצה כ: כו: ושבת כד: וכן דייקו מרש"י כאן ועוד).

ויש סברה נוספת לאסור – שההתר להדיוט מתחדש רק לאחר הזריקה, אבל בשעת השחיטה אי אפשר ליהנות להדיוט, ולא הותר כגון זה ביום טוב – ע' בזה בתוס' פסחים ה. ד"ה ואומר. וע"ע בבאר דבריהם בדגול מרבבה על מגן אברהם תקו סק"ג; שבט הלוי ח"ח קכ.

ושיטת התוס' בביצה ובשבת שלדעת האוסר להקריב נדרים ונדבות – איסור תורה הוא (כפשט הסוגיות בביצה כ: ובשבת קיד:), אלא שלכך אין לוקים עליו משום מלאכה [לבית הלל] כי הוא איסור חדש משום 'לכם' ואינו בכלל איסור לאו של מלאכת יו"ט (עפ"י תוס' ביצה יב:). ומדברי הרשב"א שם נראה שלוקים (וכן מבאר בתמים דעים קכ ועוד. וע"ע מנחת חינוך רהצ, יב).

ואילו בתוס' כאן ובמאירי בביצה יט משמע שאינו איסור תורה ממש, וכתב המאירי שלכן בדיעבד אם עבר והקריב יצא ידי נדרו. [ומפשטות דברי הרמב"ם (שגגות ב, יד עפ"י התוספתא) נראה שאף על פי שאסור מהתורה להקריב, בדיעבד יצא ידי נדרו. ע' באריכות בכל הענין בשו"ת שבט הלוי ח"ז סד-סו. וע"ע חדושים ובאורים].

דף ח

'**חזקיה אמר טופלין בהמה לבהמה**'. ואם תאמר מדוע צריך לימוד מיוחד מן הכתוב לכך שטופלים בהמה והלא אין חובה אלא בהמה אחת, וממילא נדע שיכול להוסיף בהמה אחרת מהמעשר, שהרי תוספת זו אינה דבר שבחובה? ויש לומר כיון שהוא מביאה בחובה, בדין הוא שאי אפשר לו אלא מן החולין כשאר דבר שבחובה, ולזה השמיענו הכתוב שטופל, ואף על פי שמביא מן המעשר חל עליה שם חובה ומקיים בה מצות חגיגה (עפ"י חזון איש קכט סק"ה. ע"ש).

ד. לדברי בית שמאי ורבי אליעזר, עולה שהקריבו ישראל במדבר – עולת ראייה היתה (משום יחזו את האלקים). ולדברי בית הלל ורבי עקיבא ורבי יוסי הגלילי – עולת תמיד היתה [ושוב לא פסקה. עלת תמיד העשיה בהר סיני. ואילו החולקים מפרשים: מעשיה נאמרו בסיני והיא עצמה לא קרבה]. רבי יוסי הגלילי אומר: עולה שהקריבו ישראל במדבר אינה טעונה הפשט וניתוח לפי שאין הפשט וניתוח אלא מאהל מועד. [ומשמע בגמרא לכאורה שלדברי רבי עקיבא שכללות ופרטות נאמרו בסיני, היה הפשט וניתוח בעולה זו].
 נסתפק רב חסדא [בפשט הכתוב ופסוק טעמים], האם עולה זו באה מכבשים או מפרים. ועלה ב'תיקו'. [ולאסי בן יהודה לא היה ספק בדבר. יומא נב:].

ה. יש בראיה שאין בחגיגה ובשמחה – שעולה כולה לגבוה.
 יש בחגיגה שאין בראיה ובשמחה – שישנה לפני הדיבור (קודם מתן תורה (רש"י. וערי"ד) – כדברי האומר עולה שהקריבו ישראל במדבר עולת תמיד היתה ולא עולת ראייה).
 יש בשמחה שאין בראיה ובשמחה – שנוהגת באנשים ובנשים (ושמחת אתה וביתך).

א. במסכת ראש השנה (ו:1) מבואר שלרבי זירא האשה עצמה מחויבת בשמחה [והוא הדין לעבד. מנחת חינוך תפח,ח], ואילו אביי אמר שבעלה משמחה אך היא עצמה אינה מחויבת [וכן באלמנה – זה שהיא שרויה אצלו הוא המחויב לשמחה]. וכן פסק הראב"ד (חגיגה א,א). יש אומרים שגם הרמב"ם סובר כן (ע' בנושאי כלים שם). ויש אומרים שהרמב"ם פסק כרבי זירא שהחיוב מוטל על האשה עצמה (ע' לחם משנה מעשה הקרבנות יד, יד; מנחת חינוך תפח,ח; זבח תודה).
 לפרש"י (בר"ה ו:1 ובקדושין לד:1) חיוב שמחה לאשה אינו דוקא בבשר אלא בבגדים (ויש אומרים כן בדעת הראב"ד – ע' לחם משנה חגיגה א). והתוס' חולקים [מכה סוגיתנו ועוד] וסוברים שחייב לשמחה בבשר שלמים דוקא.

ב. בתוספתא הגרסה 'השמחה יש לה תשלומין כל שבעה [צ"ל: 'נוהגת כל שבעה'. עפ"י טו"א חזו"א נצי"ב ועוד] משא"כ בשתייהן'. וסוגיתנו שלא גרסה כן סוברת שגם אלו השנים נוהגים כל שבעה ע"י תשלומין (תוס').

ובעצרת אין שמחה אלא יום אחד בלבד, ואין שייך בזה תשלומין כל שבעה (עפ"י טורי אבן; מנחת חינוך תפח,ד).

יום שמיני עצרת, יש אומרים שאין בו מצות שמחה ויש חולקים, אבל לילו חייב בשמחה והוא הדין לכל לילות החג. ואולם ליל יום טוב ראשון נתמעט מחיוב שלמי שמחה (ע' בפסחים עא).

[הראיה והחגיגה יש להם שיעור כנ"ל ואינם באים מן החובות, ואילו קרבן שמחה אין לו שיעור והיא יכולה לבוא מן החובה.
 חגיגה ושמחה – המדבר ואינו שומע או שומע ואינו מדבר חייב בהם, משא"כ בראיה (עפ"י תוס' כאן ולעיל ב:)].

דף ז

- ה. א. אלו דברים שאין להם שיעור?
 ב. הנראה בעזרה כמה פעמים ברגל, האם חייב או רשאי בהבאת קרבן ראייה בכל פעם ופעם שבא?
 ג. קרבן ראייה – איזהו, וממה הוא בא? שצב

שאלות ותשובות לסיכום מסכת חגיגה

א. אלו דברים שאין להם שיעור: הפאה והבכורים והראיון וגמילות חסדים (בגופו. ירושלמי) ותלמוד תורה. ואמנם מדברי חכמים (וי"א מדאוריתא) יש שיעור למטה לקרבן ראיה; מעה כסף או שתי כסף כדלעיל, אבל למעלה אין לו שיעור.

א. וכן הפאה, יש לה שיעור למטה מדרבנן; אחד משישים (תוס' עפ"י חולין קלז:). ובדיעבד כשהניח פחות מאחד משישים, נחלקו בירושלמי האם נפטר מפאה ולכן אם הוסיף להניח – חייב במעשר, או לא נפטר עד שיתן אחד משישים בבת אחת [ואולם מה שנתן לעניים נתן].
ב. התרומה, מדין תורה אין לה שיעור, ובלבד שישאיר מעט מן הפירות ולא ירים את כולם (ראשית – שיהיו שייריה ניכרים. רבי עקיבא). ומדרבנן נתנו שיעורים לעין טובה, רעה ובינונית – אחד מארבעים, משישים או מחמשים. ויש דעות תנאים (בתרומות ד, ה) שהתרומה יש לה שיעור למעלה – לא יותר מאחד מעשרה (רבי אליעזר), או לא יותר ממחצה (רבי ישמעאל).
ג. ישנם דברים נוספים שאין להם שיעור, אבל אין בהוספתם מצוה; עפר לסוטה, אפר פרה, רוק יבמה, דם צפור של מצורע (ירושלמי, מובא בתוס').

ב. בתחילה אמרו שלדעת רבי יוחנן, הבא לעזרה בכל יום מימות הרגל אינו חייב בקרבן מלבד ביום טוב ראשון, אבל רשאי להביא עולת ראיה בכל פעם, ולריש לקיש – חייב. ולבסוף הסיקו שלכל הדעות אינו חייב (יראה – יראה, מה אני בחנם אף אתם בחנם). ונחלקו אם יכול להביא עולת ראיה בכל פעם אם לאו.

[לדברי בית שמאי אין עולת ראיה קריבה ביום טוב כלל. ואין הלכה כן].

א. פרשו בתוס' טעם האיסור משום בל תוסיף, ודוקא באותו יום שכבר הביא קרבן, אבל ליום אחר – רשאי אף לרבי יוחנן. ויש מפרשים מחלוקתם בשאר הימים (עפ"י רמב"ם; זבח תודה).
ב. נחלקו הדעות לפי לשון ראשונה, האם לרבי יוחנן חייב להביא קרבן בכל פעם ופעם שעולה ביו"ט ראשון, או די בפעם אחת.
ג. כיון שסייעו לריש לקיש מהברייתא, הלכה כמותו וכלשון אחרונה שאין שיעור לקרבנות ראיה שיכול להביא עפ"י רמב"ם; כבאור הלחם-משנה ולקוטי-הלכות).

[מבואר בסוגיא שאף על פי שמי שלא הביא קרבן ראיה ביום טוב ראשון, מביא בשאר ימות הרגל – הרי הוא בכלל פושע ועצל].

נקטו אחרונים (לחם משנה טורי אבן ומנחת חינוך) שמצות ראיה אינה נוהגת אלא ביום, כקרבן. ובשפת אמת (בראש המסכת) העיר בדבר, מניין למעט לילה מראיה. ואולי י"ל מכך שהזהיר הכתוב שלא להראות ריקם הרי משמע שמצות ראיה שדיבר הכתוב אינה אלא בזמן הראוי לקרבן, ובפרט לדעת הרמב"ם ש'ולא יראו' הוא מגדיר המצות-עשה. וע' גם רש"י ר"ה ה. והובא בתוס' להלן (י: ד"ה דכתיב) שנקטו שאין מצות ראיה אלא ביום. וכן בשפ"א שם חזר מדבריו ונקט שאין יוצאים בלילה, וכבר העיר על הטו"א שכתב שם שחזר מדבריו שבכאן ונטה שם מדברי הראשונים.

ג. קרבן ראיה – עולה (ולא יראו פני ריקם – מה תגיגה האמורה להדיוט בראוי לו, אף ראייה האמורה לגבוה בראוי לו, וכן בדין – שלא יהא שלחנך מלא ושלחן רבך ריקם). ובא מן הזבחים לבד, לא מעופות ומנחות (בדומה לחגיגה).

לשיטת הרמב"ם (ריש הלכות חגיגה. וכן כתב בספר החינוך תפס) אפשר לעולת ראיה בעוף. וכתבו המפרשים שגרסתו בגמרא היתה שונה. וע"ע בהגהות פורת יוסף.